

Takó Gábor

Kemestaródfa község értéktára

Kemestaródfa, 2016

Épített örökség

Templom

A jelenleg is meglévő kis templom 1914-ben épült. Védőszentje Sarlós Boldogasszony. Az 1914-ben épült templom helyén egy kis fa kápolna állt, de az 1900-as évek legelején egy tűzvészben leégett. Arról a fa kápolnáról más adat nem maradt fenn. A leégett kápolna helyére építették a mai templomot. Az építési munkálatokat az Erdődy család kezdeményezte, végezte a helyi plébánossal, Czadera Mátyással közösen. A munkálatokból a falusi földművesek, cselédek is kivették a részüket. A munkálatokat azonban a püspök atya nem nézte jó szemmel, ezért a templom felszentelésére nem is jött el, azt Czadera atya szentelte fel. A kemestaródfai fára a templom megépülésétől 1999-ig Vasaljához, majd Pálmai atya lebetegedése és eltávozása után Körmendhez tartozott. A megyéspüspök 2007-ben a csákánydoroszlói plébániához csatolta Kemestaródfát, ahova mind a mai napig tartozik. A templom egyediségét az adja, hogy önkormányzati tulajdonban van.

Iskola

Az 1873–74-es tanévben tanfelügyelői látogatás volt a vasaljai iskolában. A gyerekek közül inkább a vasaljaiak jártak rendszeresen iskolába a fárához tartozó falvakból, így Taródfáról, Besfáról és ahogy akkor írták, Kémes Málról. A távolság miatt nagyon kevés gyerek járt át az iskolába. A tanfelügyelő javasolta, hogy még egy tantermet építsenek, vagy egy iskolát kell építeni Besfán a gyereklétszám miatt. Ekkor merült fel először, hogy iskolát kellene építeni a mai Kemestaródfa Besfa falurészében.

A mostani iskolaépület mintegy 120–130 éves lehet, hisz az 1870-es évek végén merült fel először, hogy iskolát kellene építeni Kemestaródfán és 1908-ban már biztosan tanítottak az iskolában. Az első tanév, amiről adat van az 1909–1910-es tanév, amikor Torma József volt a tanító. Ma az iskolaépületben közösségi ház, könyvtár működik. Valamint az épületben lévő szolgálati lakásban került kialakításra az Értéktár pályázathoz tartozó állandó kiállítás.

Miród-forrás

Az első írásos emlék a forrás múltjából 1248-ból származik. A másik adat 1265-ből származik, ami azt mondja ki, hogy a Miród-forrás a Stremtől délre helyezkedik el. A pontos adat 1864-ből származik:

„Rákos-kút az Ó-hegy tövében egy forrás, s nevezetét Rákos családtól nyerte. Ehhez a forráshoz szoknak a hideglázban szenvedők járni, vízből inni, és a mellette lévő bokrokra, hajakból vagy más rútságokból egy darabocskát kötni. A szomszéd községek előtt is ismeretes forrás vize hideg, és kemény, talán némi gyógyerővel is bír, minthogy több hideglázban szenvedők vizétől meggyógyultak.”

A régi rendszer teljesen elsorvasztotta a kút legendáját. Mivel a forrás közel van a határhoz, a kutat betemették, a kút felett található oltárkápolnát lerombolták.

2000 októberében vetődött fel először a kegyhely felújítása. Végül a sok szervezés meghozta a gyümölcsét, sok támogató anyagi támogatásával és társadalmi munkával felépítettük a kegyhelyet. Egyszer elkészült maga a forrás, ami egy kápolna, melynek aljából csobog a forrásvíz. Felállításra került egy fakereszt, ami a forrás mellé került, hogy messziről kitűnve fogadja a zarándokokat. A kereszt elé helyeztük a miséző oltárt, a kegyhely elé a Sinkovits-emléktábla került.

A munkálatok 2004-ben folytatódtak. Lourdes-i barlang került felállításra, Boldog Batthyány László boldoggá avatásának emlékére. A forráshoz vezető út mellett 2004-ben a stáció keresztjei lettek elhelyezve. A kegyhelyhez vezető utat a falusi emberek adományaiából kavicssal borítottuk. 2005-ben egy harangot szenteltünk, valamint a Miród-forrás versét márványtáblába véstünk, és azt helyeztük el a forrásnál. 2005 szeptemberében Mindszenty-emlékművet szenteltünk. 2006-ban az I. és a II. világháborúban elesetteknek és az 1956-os forradalom üldözötteinek állítottunk emléket. 2007-ben Brenner-emlékművet szenteltünk Brenner János plébános meggyilkolásának évfordulója alkalmából. Továbbá a régi kapu helyett egy székely kaput készítettünk.

2008-ban részt vettünk abban az összefogásban, mellyel felújítottuk Kestemtaródfa templomát. Ugyanebben az évben a taródfai temetőkeresztet felújítottuk. 2009. július 5-én szenteltük az 1848–49-es hősi emlékművet, de a

templom előtti tér térkövezése és az emlékművek diszkivilágítása is ekkor készült. 2010. szeptember 20-án a kegyhely is bekapcsolódott a Kulturális Örökség Napjai rendezvénysorozatba. Felszentelésre került a felújított kemesmáli temetőkapu, a temető keresztje és a falu végén található kőkereszt. 2012-ben ünnepeltük a kegyhely felújításnak 10. évfordulóját nagy ünnepség keretében. A Mária Utat felszentelték a kegyhelyen. Eddig 6 könyv készült a forrásról, valamint szentképeket, képeslapokat, gyertyákat és pólókat készítettünk a kegyhelyről.

Harangláb

A kemesmáli haranglábat valamikor az 1800-as évek végén építették. A pontos időpont nem ismert. Napjainkig két magánszemély: Farkas Margit és Fülöp Józsefné tulajdonában volt, akiknek a felmenői annak idején építették a haranglábat, amit aztán az önkormányzat kezelésébe adtak. A harangláb ajándékozás útján 2016 áprilisában került önkormányzati tulajdonba.

Művelődési ház

A művelődési házat 1955. május 1-én adták át a helyi lakosoknak. Azóta számos világi és vallási rendezvény, találkozó volt a művelődési házban. A templom felújításakor a szentmiséknek is helyet adott az épület. A falunapok, idősök napi rendezvények állandó helyszíne az épület. Valamint a helyi asztalitenisz-csapat székhelye is egyben. A művelődési házat többször felújították, utoljára 2007-ben.

A kemestaródfai templom. Épült 1914-ben

A közösségi ház, volt iskolaépület

Miród-forrás

A kemesmáli harangláb

Művelődési ház

ÉRTÉKTÁR KIÁLLÍTÁS

A helyi értéktár számára gyűjtött tárgyak és dokumentumok egyedül kevesek ahhoz, hogy a korabeli gazdasági, társadalmi viszonyokat hűen tükrözzék, még számos pótlást is igényelnek, felkutatásuk az itt élő közösség feladata. A kiállítás bepillantást enged Kemestaródfa régi és közelebbi múltjába, mely a helyi összefogás dicséretes példája mások számára is.

A település környezetéből származó régészeti leletek a csiszolt kőkorszaktól a rézkorig vezethetők vissza. Közülük kiemelkedik a Kr. e. III. évezredből való halotti urna, a ritka bronz súlymérték, de egy 19. századi Taródfán előkerült építőáldozati kő is komoly szellemi értéket jelent. A csákányi kastélyból származó két gyöngyház berakásos, rézborítású fegyver külön figyelmet érdemel.

Az itt kiállított, a múlt évszázadok korát idéző őrlőkő töredékek a gabonaszemek helybeni fogyasztására, a táplálkozáshoz szükséges összeűzésére, az ép *hajdina koptató* kézi malom pedig a régi idők *cereáliáinak* és fontos káisanövényeinek különböző feldolgozási módjaira hívják fel a figyelmet.

A rozs szalmájából kötött terménytároló *kópicok* különböző nagyságban készültek, melyeket gyakran fedéllel is elláttak. A kisebb mennyiségű búza, rozs, árpa befogadására alkalmas edények közül a kisebbekben főzeléknek való szárított terményeket, tojást is tartottak, a széles szájú méretes kúp alakúak gabonamérő vékaként ismertek. A régi méhkasok is szalmafonatúak.

Az itt honos len és kender feldolgozása asszonyi munka volt a vetéstől a fonál elkészítéséig. 1926-ban még mindig három takács tevékenykedett itt, akik a falu és a távolabbi vidék *ágyiruháinak*, *zsáknak*, *ponyvának szőtt vásznaikkal* a közösséget szolgálták. A *kendertörő*, az *1782-ben készült gereben*, a *lendergáló*, *gombolyító*, *motringállvány*, a *rokka* mind e letűnt világot szolgálta.

A kamrák belvilágából jól ismert *fateknők*, *melencék* közül a legnagyobbak *disznóöléskor* voltak használatosak, valamint a kenyérdagasztás klasszikus eszköze. A szalmával történő disznóperzselést a 20. század első harmadában felváltotta a hatalmas, fatüzelésű, kézzel hajtott *pörzsölőgép*.

A főzés-sütéshez, élelemtároláshoz szükséges eszközök gyakran dongás faedények vagy égetett agyagból készült fazék- és tálféleségek voltak. A fedeles *vindölben* zsírt tároltak, a szűkfenekű fazekakban nyílt tűzhelyen, széles fenekűekben vasplatnis sparhelten főztek. A tejtárolás edénye a tejesfazék. Az itt kiállított fületlen edényen a ráfestett kereszt varázslószer, a bajelhárítás eszköze.

A bordázott fa *rumpát* és *mángorlót* a mosásnál, vasalásnál használták, a konyhai mérleg, sárgaréz betétes *húzómérleg*, vékony fémlemezből készült *sütőedények*, különféle *reszelők* sem hiányozhattak a háztartásokból. A tarisznyába tett elemózsiához esztergályozott fa *sótartó* illet. A kamrában tárolt kaszákhöz gyakran párosult a tehénszarvból készült *kaszakőtartó* is.

A gazdaság és a háztartás eszközanyagából válogatva került kiállításra a gabona cséplésének hagyományos munkaeszköze, a *cséphadaró*, a földművelést szimbolizáló *egyes iga*, a kaszás aratást egy *mankós kaszanyél* illusztrálja, a szénagyűjtést két *favilla*, a betakarítást egy hegyes végű *vasvilla*, a kenderfeldolgozást *rostfésű*, végezetül a házi kenyér kemencébe tolásának eszközeként három *sütőlapát*, valamint egy *melenca* is a falra került.

A világításnak az áram hiánya miatt különböző lehetőségei voltak. A drága *gyertya* készülhetett faggyúból és viaszból is. A petróleum megjelenésével gyorsan elterjedtek a *petróleumlámpák* különböző változatai. A vékony szárított fenyőfa szilánkokból *foklát*, azaz fáklyát készítettek, amivel a sötét füstös konyhákban, alkalmanként a kályhás szobában is világítottak.

A polgárosodás, a városi ízlésvilág átvétele tükröződik az asztalosok által nemes fából készített barokk, klasszicista vonásokat tükröző munkáik nyomán. A világos, tágas szobák igényelték a nemes vonalvezetésű bútorok jelenlétét. Az ovális formájú asztal és a felette függő nagyméretű tükör jó módot sugároz. Az asztalon felejtett bőrrönd tartalma az itteni iskola múltjáról mesél.

A keményfa bárdolt technikával történő feldolgozása archaikus kézműves gyakorlat emlékét őrzi, a puhafa bútorok elkészítése több szerszámot, köztük a gyalu használatát igényli, asztalos jelenlétét feltételezi. A 19. századi faragott *hegedűhátú székek*, az újabb, fenyőfából készült talpas, festett *bölcső* az egykori lakáskultúra régi- és újabb kori változásait tükrözik.

A falu közössége számára a legfontosabbat a *kovácmesterség* jelentette. Ő értett a lovak, az igavonó tehének patkolásához, de a gazda saját vasából kovácsolt mindent, ami a gazdálkodók agrártevékenységéhez kapcsolódott. Ha kellett, *szárvágót*, *foklatartót*, pincezárakat is készített. Rajta kívül *ács*, *asztalos*, *téglás* és *cserepes* is működött itt az idők során.

Kézművesek, boltosok, korcsmárosok Taródfán 1892-ben, 1926-ban

1892. Jékelfalussy névtár adatai szerint Taródfán:

Asztalos: *Szeibert Antal*

Cipész: *Dénes Ferenc*

Szabó: *Jáger István*

Vendéglős és szállodás: *Treplan János*

Malom: *Klepeisz Ferenc*

1926. Mosse címtár adatai szerint:

Ács: *Gyuk Gy.*

Asztalos: *Szeifert József*

Cipész: *Bokányi István, Németh Lajos, Viserálek Kálmán, id. Sas István*

Kályhás: *özvegy. Mazazalin Ignácné*

Malom: *id. Klepeisz Ferenc*

Takács: *Bencik József, Sass István, Takó Antal*

Tojáskereskedő: *Herceg Lajos*

Vegyeskereskedő: *Gyuk György*

Vendéglős: *Kosits Ignác, Musits Gyula*

Egy falu felemelkedésének záloga az iskola. A kiállított tárgyak világa: a *golyós számoló*, a *palatábla* és a *tanító kalamárisa* a messzi múltat idézi a régi

iskolai könyvekkel, az irredentának minősített Magyarország térképével, a templomba való harmóniummal egyetemben. A lenini tanok tükröződnek az úttörő mozgalom tárgyi emlékeiben, a heraldikai tanokat felrúgó kalászos címerábrázolásban.

A helyi értéktár régi könyveket, szak és irodalmi műveket is tartalmaz. Ezek többségét könyvtárszerűen polcokra helyeztük el. Külön tárlóban kapott helyet három *csontberakásos*, *rézveretes*, *bőrkötésű*, *csatos imakönyv*, melyek díszei a kiállításnak, mestermunkái a könyvkötőnek. E helyen 19–20. századi illusztrált bibliai témájú, földrajzi, orvosi, iskolai könyvek kerülnek bemutatásra.

Tárgyi örökség

Címerek

Kemestaródfa hivatali címerei

Rendszerváltás előtti iskolai címer

Iskolai eszközök

Golyós számoló

Iskolai térkép az 1960-as évekből

Iskolai gyerekrajz

Kemestaródfa térképe az 1960-as évekből

Híradástechnikai eszközök

Pacsirta rádió

Televízió 1969-ből

Sportkupa

A Kemestaródfai Nagycsapat legendás kupája

Fazekasmunkák

Mozsarak

Falterítók

A mosás és vasalás eszközei

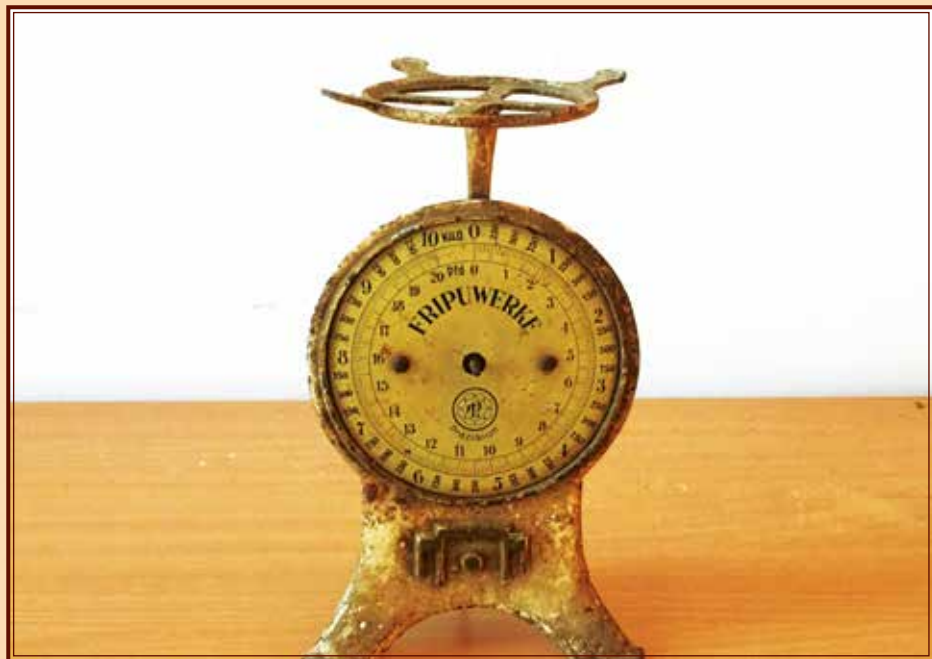

Mosó rumpa

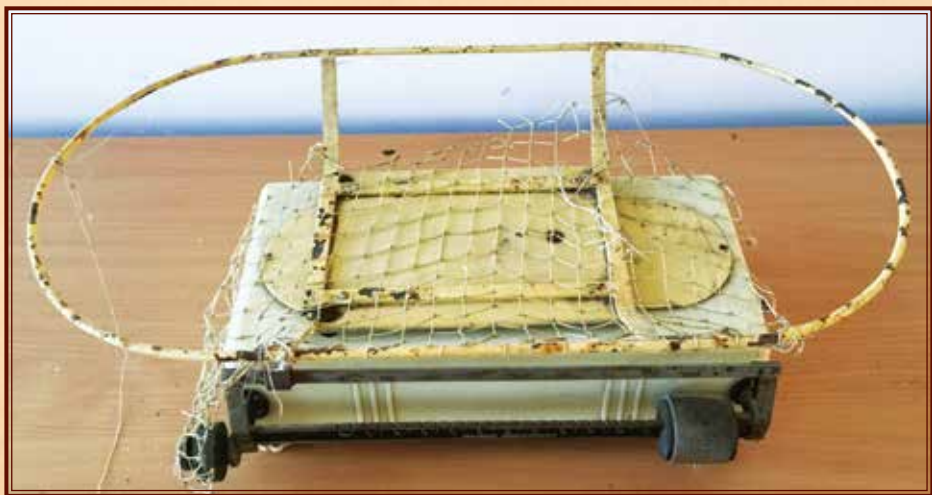

Mángorló lapicka

Mérlegek

Konyhai mérleg

Babamérleg

Terménytároló kópícek, méhkas

Kópícek

Méhkaptár

Elöltöltős, gyöngyházberakásos fegyverek a 17–18. századból

Az értéktár legbecsesebb darabjai: 2 db délszláv puska az 1600-as évek végéből

A len- és kenderfeldolgozás eszközei

A kemestaródfai értéktár egyik legértékesebb darabja az 1782-ből származó gereben.
Az évszám jól kivehető a fa részen

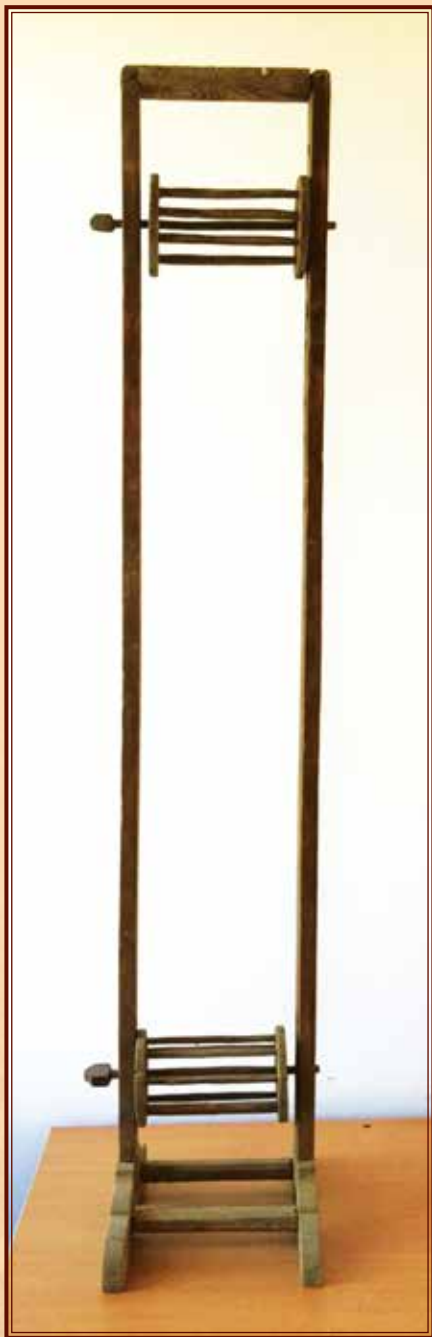
Tiloló

Rokka

Lendergáló

Gombolyító állvány

Egy parasztgazdaság eszközei

Kenyérsütő lapátok

Hajdina koptató kézi malom

Villák

Kézimalom őrlőkövei

Kaszák

Gyümölcstörő sulyok

Cséphadaró

A régi Besfa-major cégtáblája

Őskori leletek Kemestaródfáról és a környékről

Égetett agyag temetkezési urna a
Kr. e. III. évezredből.
Gyűjtötte: Csaba József Csákánydoroszlóban

Őskori pattintott kövek.
Gyűjtötte Csaba József Kemestaródfa és Csákány között a doroszlói bányában

Őskori áldozati kő Kemestaródfáról. Egy istálló bontása során került elő egy hajtinccsel együtt. Gyűjtötte: Csaba József

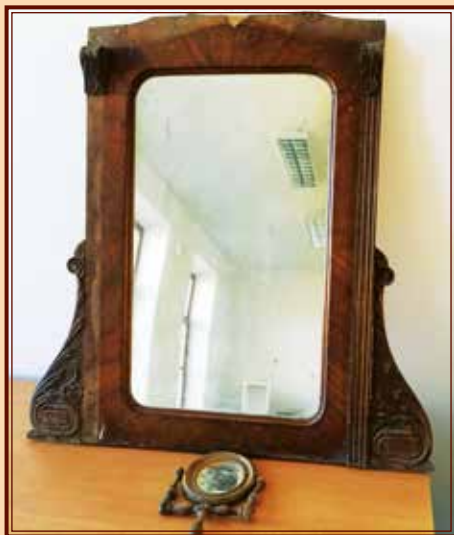

Bronzkori balta.
Gyűjtötte: Csaba József szintén a doroszlói bányában

Egyéb tárgyak és eszközök

Zsíros bödön

Tükrök

Hegedű hátú székek

Bölcső

Hajvágó

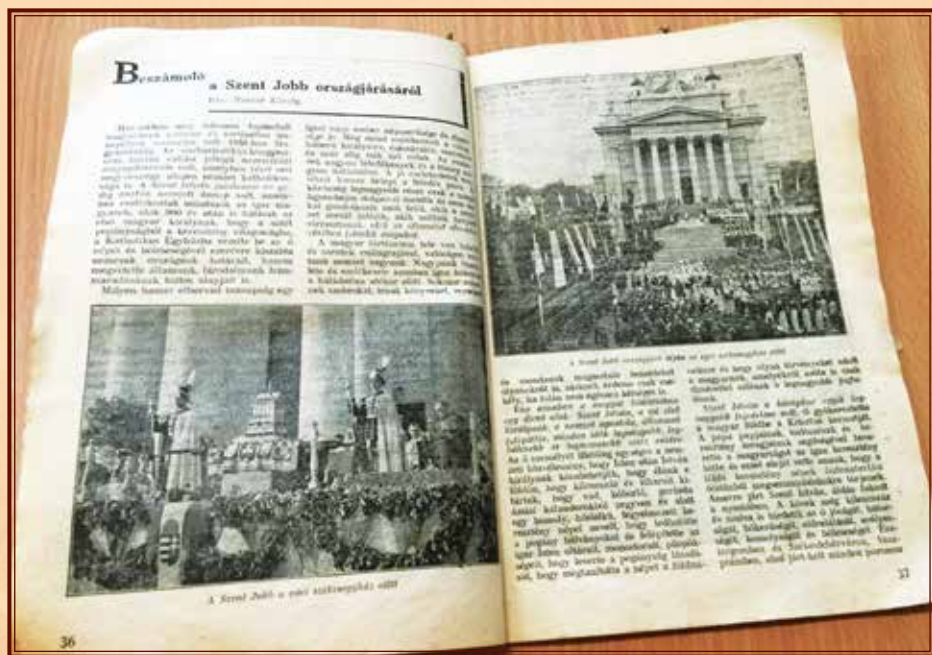
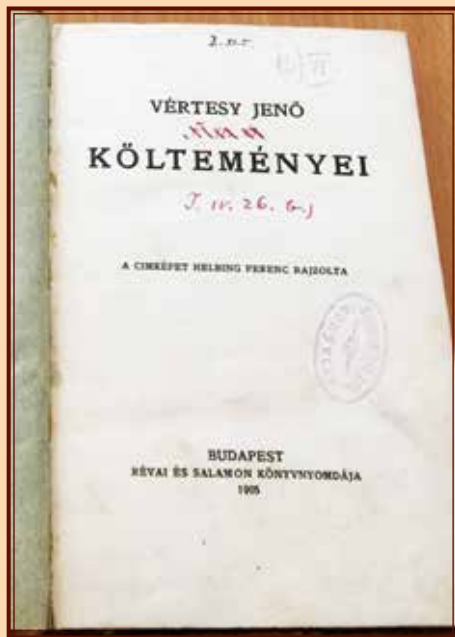
Fafeldolgozás eszközei: gyalu és fűrészek

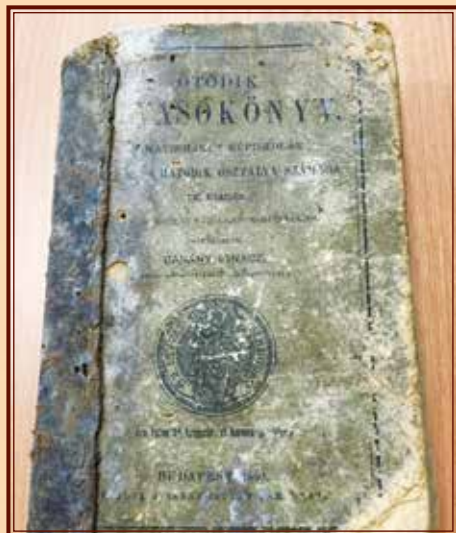
Harmónium

Írott örökség

Szépirodalmi kiadványok

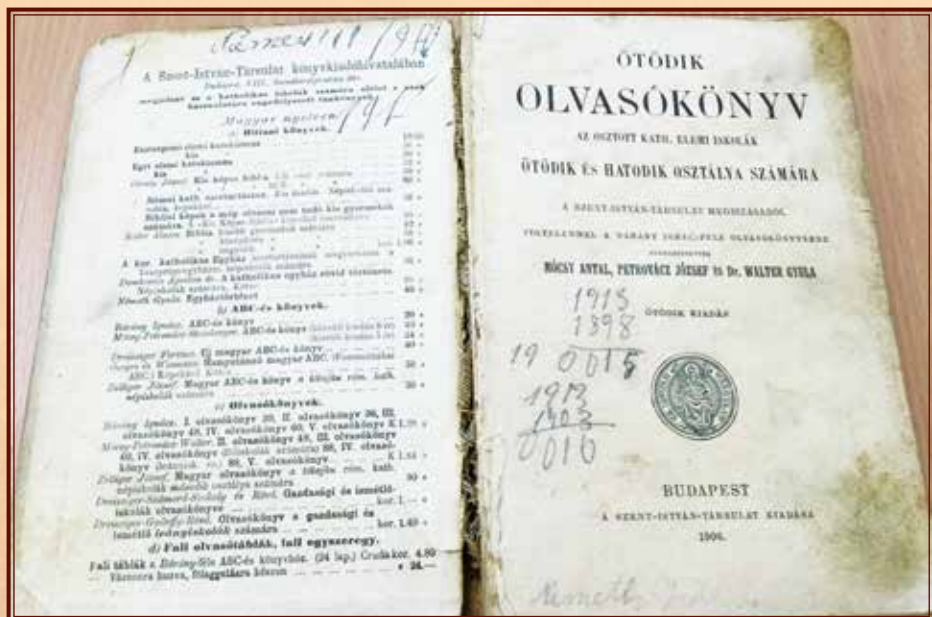
Nyomtatott könyvek, kiadványok

Iskolai olvasókönyv 1904-ből

Katolikus naptár 1939-ből

Olvasókönyv 1904-ből

Történelemkönyv 1882-ből

Katolikus hittankönyv 1906-ból

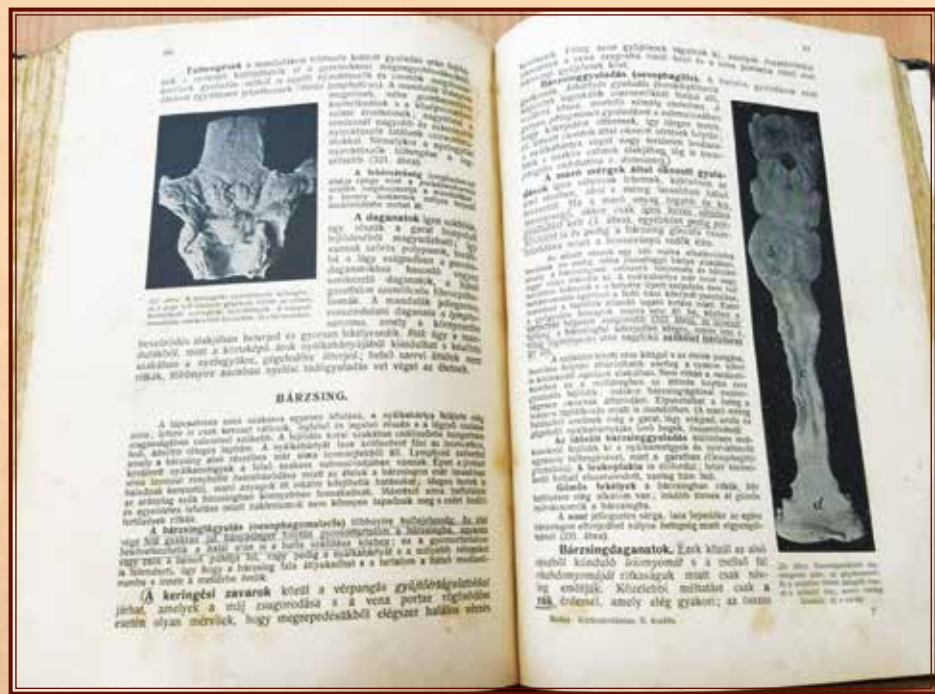
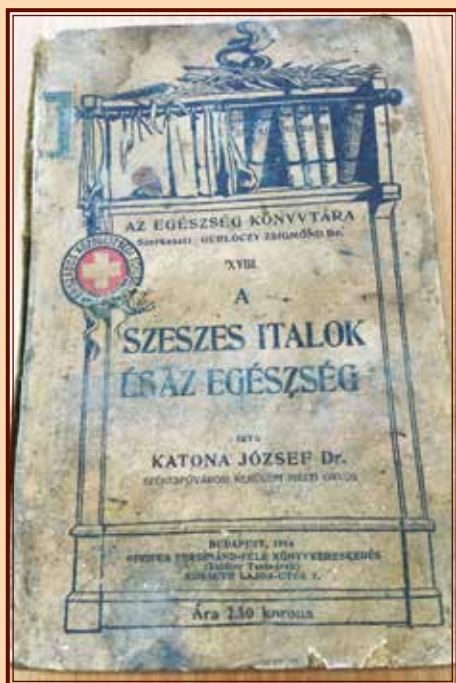
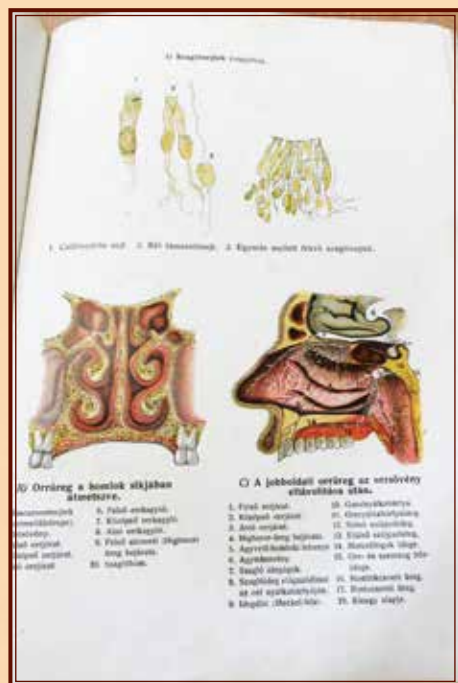
Oklevelek

Kisdobos oklevél

Járási tűzoltóverseny oklevele 1969-ből. 3. helyezés

Egyházi kiadványok

Betegek imakönyve 1906-ból

Csatos imakönyv

Biblia az 1800-as évek végéről

Biblia az 1800-as évek végéről

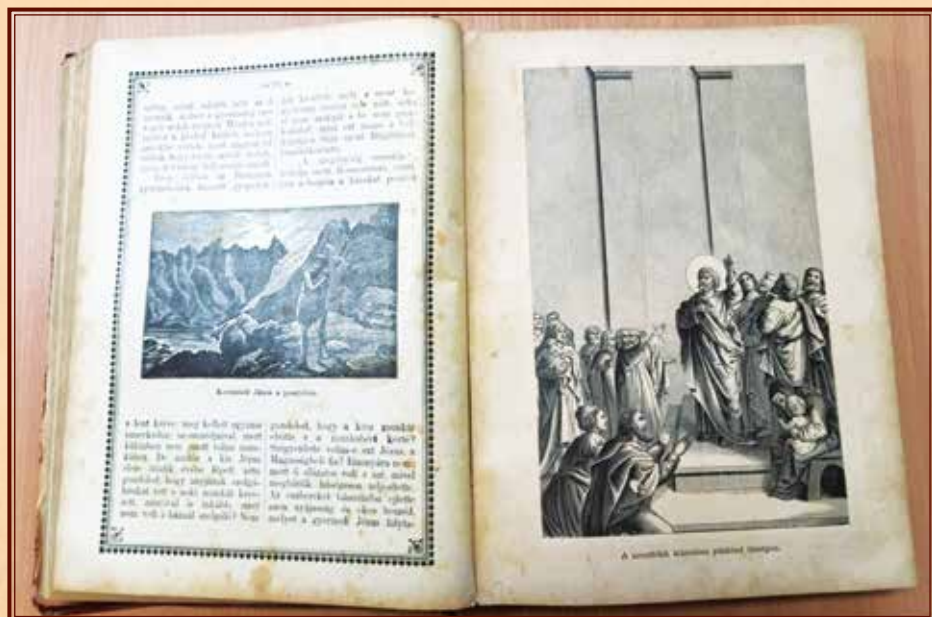
Imakönyv

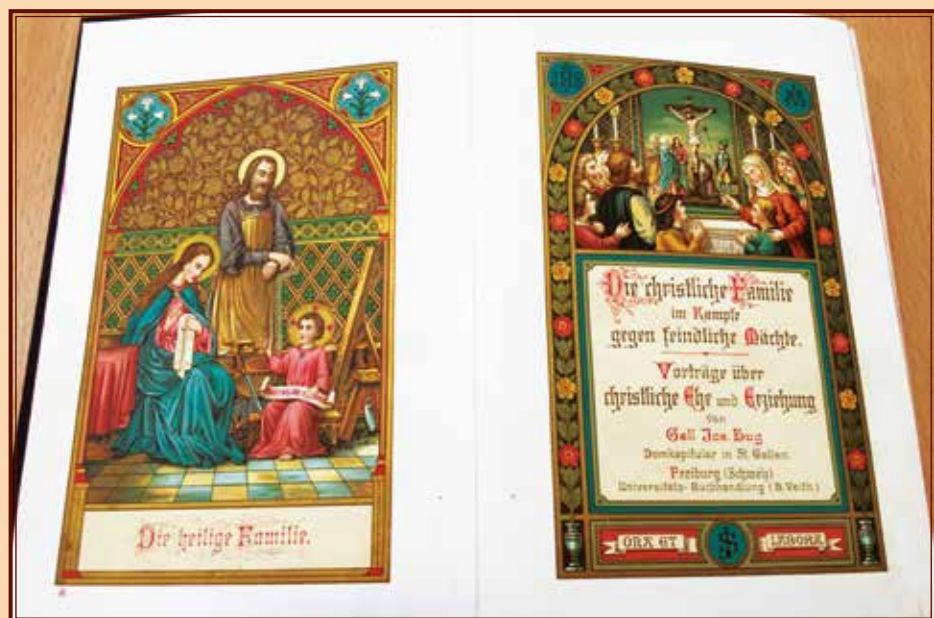
Rózsafüzér kiadvány 1875-ből

Betegek imakönyve 1945-ből

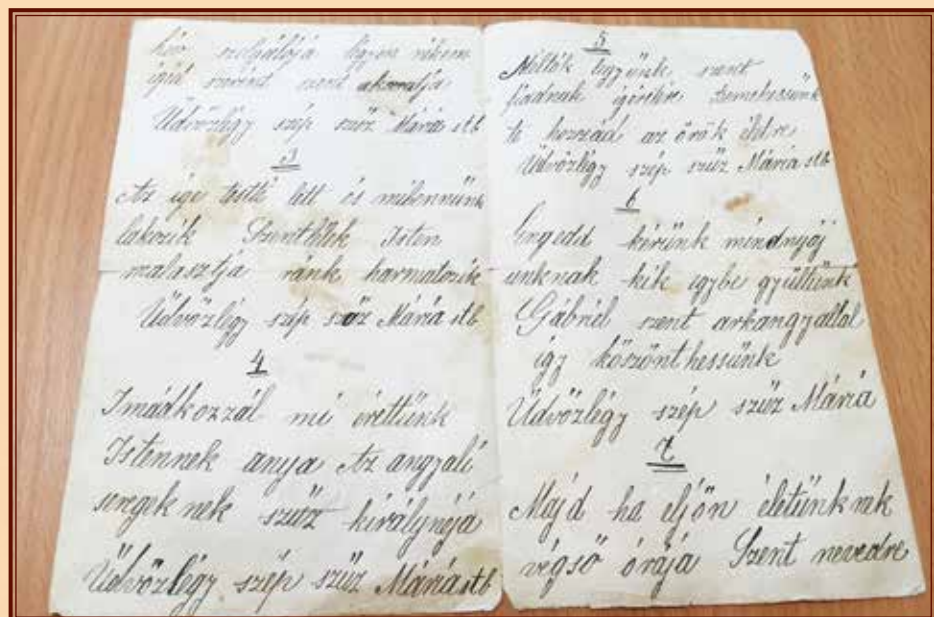
Régi Biblia

Német nyelvű képes Biblia az 1800-as évekből

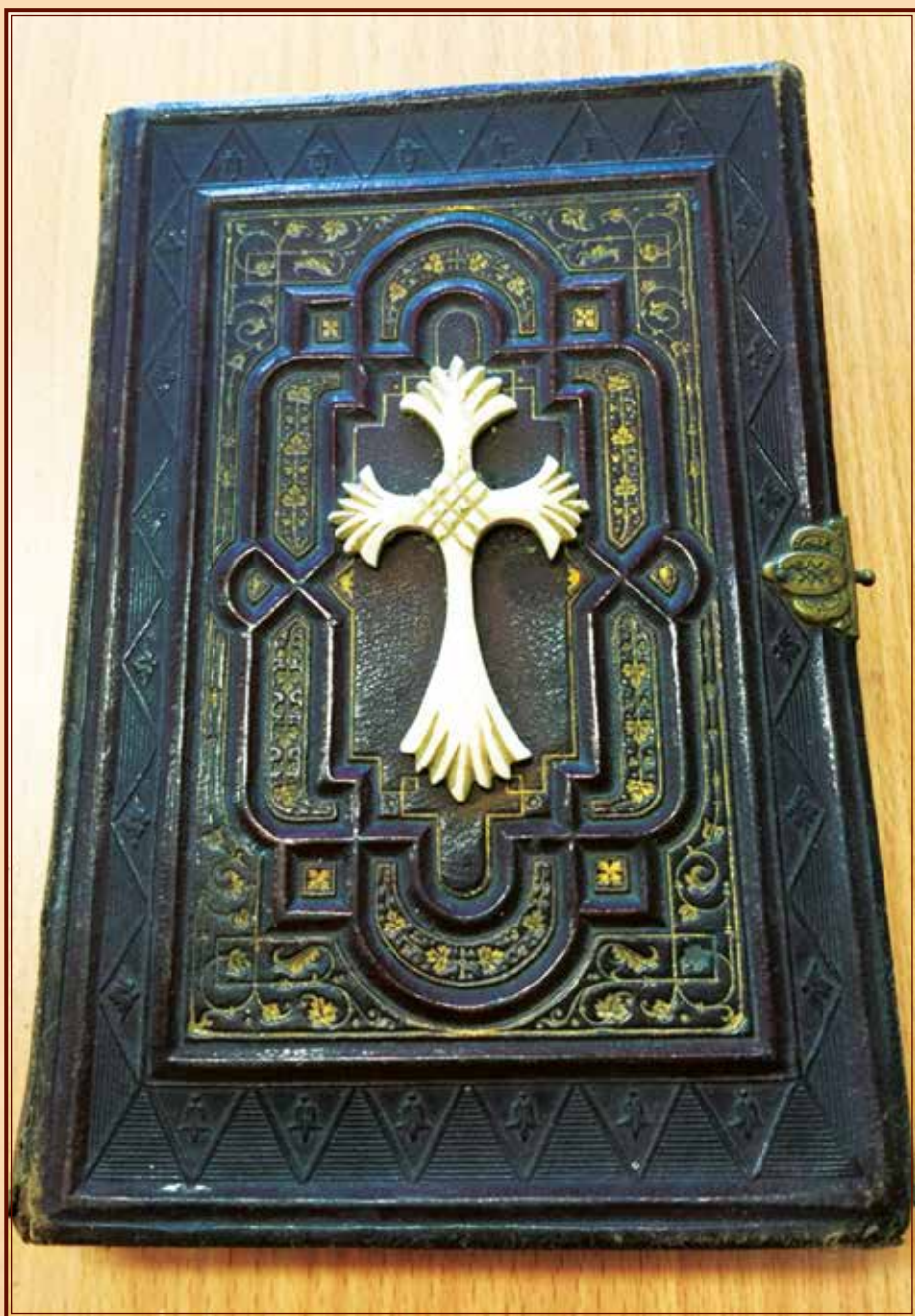
Loretti Szent-Ház Egyetemes Társulatának leirata 1900-ból

Litánia kézírásos szövege a 19. századból

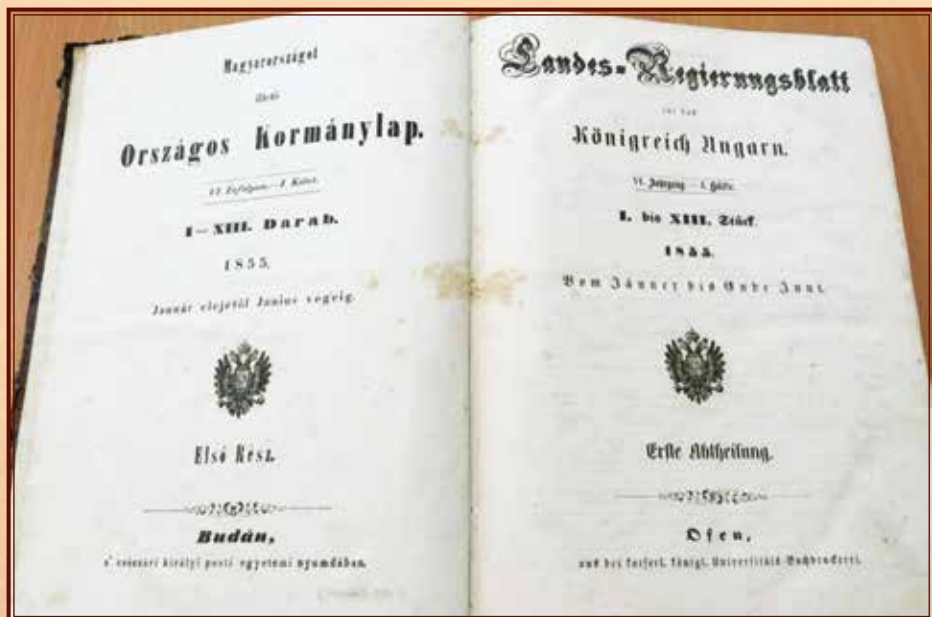
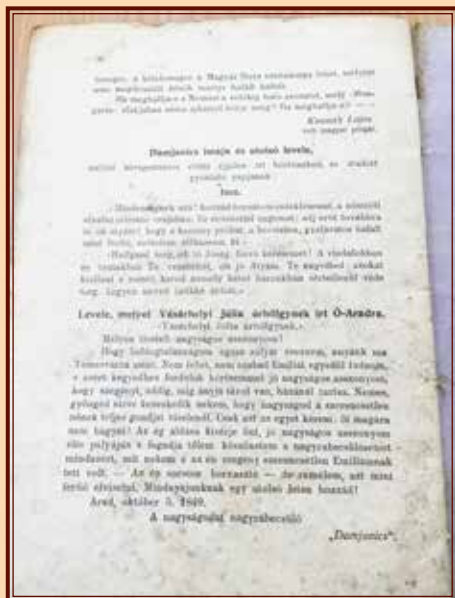

Gazdagon illusztrált imádságos könyv a 19. századból

Bőrkötésű, rézveretű csatos imakönyv

Politikai kiadványok

A legértékesebb írott anyag: Országos kormánylap első része.

Politikai leirat 1855-ből magyar és német nyelven a szabadságharc leverése után 6 évvel

Rákosi Mátyás könyve.
Címe: A szocialista Magyarországért

Az értéktár kiállítása képekben

Összeállította: Takó Gábor

Kiadja: Kemestaródfa Község Önkormányzata • Kemestaródfa község értéktára
Az értéktár kiállítást rendezte, szövegeit írta: dr. Nagy Zoltán néprajzkutató

Nyomdai előkészítés: Danica Könyvkiadó Kft. • 9799 Szentpéterfa, Kossuth L. u. 44.
Nyomdai munkák: Premier Nyomda Kft. • 1117 Budapest, Budafoki út 64.

Minden jog fenntartva! Jelen könyvet vagy annak részleteit bármely formában reprodukálni vagy közölni csak a kiadó előzetes írásbeli engedélyével szabad.

HU ISBN 978-963-12-6072-4

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

A kiadvány
a Földművelésügyi Minisztérium
és a Hungarikum Bizottság
támogatásával készült.